

De mensenrechten worden 60: op naar het pensioen of klaar voor een nieuwe loopbaan?

Lessen voor de XXIste eeuw, K.U.Leuven, 1 december 2008

Stephan Parmentier

Leuvens Instituut voor Criminologie, Rechtsfaculteit, K.U.Leuven

Bij wijze van inleiding

- Mensenrechten vormen het “paradigma van onze tijd” (L. Henkin)
- Enkele (recente) voorbeelden

1. De UVRM van 1948

1.1. Sporen van fundamentele rechten en vrijheden

- Magna Carta in Engeland (1215)
- Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger in Frankrijk (1789)
- Belgische Grondwet (1831)
- afschaffing van de slavernij in de VS (1865)

1.2 De weg naar San Francisco

- humanitair recht rond de eerste wereldoorlog
- rechten van minderheden in het interbellum
- campagne van H.G. Wells (1937)
- tweede wereldoorlog en Holocaust
- “Four Freedoms Address” van F.D. Roosevelt (1941)
- Handvest van de Verenigde Naties (1946)

1.3 Een nieuwe “Magna Carta” voor de mensheid

- een catalogoog van 30 artikelen en 65 rechten
- opgesteld door de VN Commissie voor de Rechten van de Mens (E. Roosevelt – R. Cassin – J. Humphrey)
- aanvaard door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (10.12.1948)
- in een naoorlogse context
- inhoud van de UVRM:
 - o integriteitsrechten
 - o vrijheid van meningsuiting en informatie
 - o vrijheid van vereniging en participatierechten
 - o rechten van gevangenen
 - o rechten van vluchtelingen en migranten
 - o rechten van speciale categorieën
 - o sociaal-economische en culturele rechten
- ontbrekende rechten (niet limitatief):
 - o doodstraf
 - o vrijheid van drukpers
 - o stakingsrecht
 - o vrijheid van vrouwen tegen geweld
 - o bescherming tegen kinderarbeid
 - o zelfbeschikkingsrecht van volkeren
 - o recht op ontwikkeling

2. 60 jaar rechten van de mens met vallen en opstaan

2.1. Mechanismen inzake mensenrechten

- de uitbouw van universele en regionale systemen:
 - o Verenigde Naties
 - o Raad van Europa – Organisatie van Amerikaanse Staten – Afrikaanse Unie – Europese Unie - ASEAN
- een veelheid aan instellingen:
 - o Commissie / Raad voor de Rechten van de Mens
 - o Hoog Commissaris voor de Mensenrechten
 - o Europees Hof voor de Rechten van de Mens
 - o Europese Commissie
 - o Internationaal Strafhof
- een web van procedures en instrumenten:
 - o rapportageprocedures
 - o klachtprocedures
 - o onderzoeksprocedures
 - o interpretatieve procedures

2.2. Functies van mensenrechten volgens Claude en Weston

- een uitdaging aan de statelijke soevereiniteit
- een agenda voor geprefereerd beleid in de wereld
- een standaard voor de evaluatie van nationaal gedrag
- een wereldwijde populaire beweging met invloed op internationale relaties

3. Mensenrechten voor de XXIste eeuw: een reeks van uitdagingen

3.1. Actuele debatten inzake mensenrechten

- spanningen bij de afdwinging van mensenrechten:
 - o “law in the books” en “law in action”
 - o statelijke soevereiniteit
 - o “dubbele standaarden”
- de aansprakelijkheid voor schendingen:
 - o staten
 - o niet-statale actoren
- (on)evenwicht tussen generaties van mensenrechten:
 - o BUPO – ESC
 - o individueel - collectief
- wat met culturele diversiteit:
 - o relativiteit
 - o universaliteit (empirisch – inclusief)
- rechten én verantwoordelijkheden
- de primordiale grondslag:
 - o een erfenis van de moderniteit en de democratie
 - o conflicterende paradigma's (godsdienst, socialisme)

3.2. Naar een totaalconcept

- interdependentie van rechten
- rechten én diversiteit
- rechten én verantwoordelijkheden
- “top-down” én “bottom-up”

Uitleiding

- **Mensenrechten op 60:
een indrukwekkende loopbaan**
- **Belangrijke uitdagingen voor de XXIste eeuw:
verdieping zonder pensionering**